

et in cœna accipiant, et in jejunio ternas. Ad lectum **A** suum nullus præsumat habere quod manducetur aut bibatur.

XXIII. Qui pro aliqua culpa excommunicatus fuerit, in una cella recludatur, et cum uno seniore ibi legat, donec jubeatur ad veniam venire.

XXIV. Pullos et carnes nunquam sani accipiant; infirmis quidquid necesse fuerit ministretur.

XXV. Omni sabbato et omni dominica, vel diebus festis duodecim psalmi, tres antiphonæ, tres lectiones; una de Prophetiis, alia de Apostolo et tertia de Evangelio dicantur.

XXVI. Hæc licet minus idonei bellatores arma vobis spiritualia contra ignitas diaboli providemus.

Gaudete et exsultate in Domino, venerabiles filii, **B et gratias illi jugiter uberes agite, qui vos de tenebrosa sæculi hujus conversatione ad portum quietis et religionis attrahere et provocare dignatus est. Cogitate jugiter unde existis, et ubi pervenire meruistis. Reliquistis fideliter mundi tenebras, et lucem Christi feliciter videre cœpistis. Contempsistis libidinis incendium, et ad castitatis refrigerium pervenistis; respuistis gulam, et abstinentiam elegistis; repudiastis avaritiam atque luxuriam, et charitatem vel misericordiam tenuistis. Et quamvis vobis usque ad exitum vitæ non deerit pugna, tamen Deo donante**

securi sumus de vestra victoria. Sed rogo vos, venerabiles filii, ut quantum estis securi de præteritis, tantum sitis solliciti de futuris. Omnia enim crimina vel peccata cito ad nos revertuntur, si non quotidie bonis operibus expugnantur. Audite apostolum Petrum dicentem : *Sobrii estote, et vigilate, quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, aliquando devorare quærens, circuit (I Petr. v).* Quandiu in hoc corpore vivimus, die noctuque Christo adjutore vel duce, contra diabolum repugnemus. Sunt enim aliqui, quod pejus est, negligentes et tepidi, qui de solo Christianitatis vocabulo gloriantur, et putant quod illis sufficiat vestem mutasse, et religionis tantum habitum suscepisse; nescientes illud propheticum : *Fili, accedens ad servitum Dei, sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem (Eccli. ii); nec sententiam Psalmistæ considerantes : Propter verba labiorum tuorum, ego custodivi vias duras (Psal. xvi).* Et illud quod Apostolus dixit : *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum (Act. xiv).* Vestes enim sæculares deponere, et religiosas assumere, unius horæ momento possumus; mores vero bonos jugiter retinere, vel contra male dulces voluptates sæculi hujus, quandiu vivimus, Christo adjutore, laborare debemus. Quia non qui inceperit, sed qui perseveraverit usque ad finem, hic salvus erit (Marc. xiii).

S. CÆSARII

REGULA AD VIRGINES.

DE CÆSARIO EJUSQUE REGULA VETERUM TESTIMONIA.

Martyrologium Rom., die 25 Aug. : « Arelate depositio sancti Cæsarii episcopi, miræ sanctitatis et pietatis viri. »

Cyprianus, lib. i de Vita S. Cæsarii : « Inter hæc autem præcipuum illud monasterium quod sorori suæ condere cœperat, instar prioris instauravit; et quasi alter quidem mstri temporis Noe, propter tempestatem et procellas in latere Ecclesiæ seminarum exstruxit cœnobium, tanquam arcam; evocataque e Massiliensi cœnobio venerabili sorore sua Cæsaria, quam idcirco eo miserat ut disceret quod doceret, et prius esset discipula quam magistra, in præparata domicilia cum duabus aut tribus sodalibus introduxit. Confluxerunt autem ad illam multæ virginum catervæ. rebus suis et facultatibus, atque ipsis etiam dulcissimis parentibus renuntiantibus. Erant autem illo loco adeo incluse, ut usque ad supremum vitæ diem nulli earum fas esset extra monasterii ostium progredi. »

Id., lib. ii, sub finem : « Interea crescit usque exitus Israel de terra Ægypti, id est animæ sanctæ de hoc mundo corporalis vitæ migratio; jubet ergo se in monasterio virginum quod ipse fundaverat sella fa-

mulantum manu gestari, quasi consolaturus anxias quibus suspicio transitus sui abstulerat somnum, et cibum oblivio. Alloquitur itaque primam quasi more et dulcedine sua ducentarum puellarum venerabilem Cæsariam matrem, et consolatur, atque ad palmam tendere supernæ vocationis hortatur, et ut teneant Regulam quam ipse ante aliquot annos instituerat, monet. »

Gregorius Tur., Hist. Franc. lib. iv, cap. 39; in epistola Euphronii, Prætextati et aliorum episcoporum ad Radegundim reginam : « Specialiter defini-mus, si qua de locis sacerdotaliter nostræ gubernationi Domino providente commissis in Pictava civitate vestro monasterio merverit sociari, secundum beate memoriæ domini Cæsarii Arelatensis episcopi constituta, nulli sit alterius [F. ulterius] discedendi licentia; quæ, sicut continet Regula, voluntate prodita videtur ingressa, ne unius turpi dedecore ducatur in crimen, quod apud omnes emicat in honore. »

Idem, cap. 40 : « Post hæc enim pontificis sui sæpius gratiam quæreret (Radegundis), nec posset adipisci, necessitate commota cum abbatisa sua, quam

instituerat, Arelatensem urbem expectant: de qua Regula sancti Cæsarii atque Cæsariæ beatæ suscepta, regis se tuitione munierunt. »

Ibidem, cap. 42, in epist. B. Radegundis ad episcopos: « Insuper congregationi per me Christo præstante collectæ Regulam sub qua sancta Cæsaria degit, quam sollicitudo B. Cæsarii antistitis Arelatensis ex institutione sanctorum Patrum convenienter collegit, ascivi. »

Venantius, lib. viii, carm. 1 de S. Radegundi:
Regula Cæsarii linea nota tibi est.

Idem, carm. 4:

*Concipiente fidem Christi Radegundis amore,
Cæsarii lambit Regula quidquid habet.*

Meminit quoque hujus Regulæ S. Donatus Afer in præfatione suæ Collectionis, et S. Benedictus Anianæ abbas in Concordia Regularum,

OBSERVATIO CRITICA IN REGULAM SEQUEMTEM.

De S. Cæsario Arelatensi episcopo, ejusque ad monachos Regula, jam in antecessum debito loco egimus. Nunc de alia sacris virginibus data agendum est, quæ quidem prima prolixior continet 43 capitula, præter Recapitulationem 21 articulis comprehensam. Hanc vero Regulam scripsisse videtur S. Cæsarius post adeptum episcopatum; illa enim continet integram disciplinam monachis traditam, sed sacris virginibus adaptatam. Et quia ab exordio conditi novi monasterii non omnia necessaria præcepta exhibere valuerit, sic et *Recapitulationem* scripsit, salutaria monita et sanctimonialibus feminis propria, præsertim circa victum et vestitum, complectentem, cui quidem Recapitulationi superaddita sunt longe post mortem S. Cæsarii duo ultima capitula, ut pote ex S. Benedicti Regula desumpta, prout ibidem notatur. Interim hæc de præsentis Regula ab Holstenio edita debent intelligi; nam Bollandus in suis sanctorum Actis, ad diem 12 Januarii, longe diversam ejusdem Regulæ distributionem profert, in duodecim prolixa capita eam dividens, addensque insuper duo prolixa satis capita, quæ hic desiderantur: unum, continens officii divini distributionem, alterum vero de juniis regularibus agens. Quæ tamen diversa ca-

pitum distributio nullatenus impedire debet sacræ hujus Regulæ authenticitatem, etiamsi duo ultima capita Recapitulationis apud Bollandum non inveniuntur; cum et hæc ex S. Benedicto desumpta agnoscat Holstenius, et in utraque editione comprehendantur eadem præcepta moralia ac monita monastica, iisdem verbis et sententiis expressa; ita ut sola diversitas versetur secundum variam capitum et articulorum distributionem. Pulcherrimæ sunt leges in hac Regula præscriptæ, omnibus sacris virginibus cujuscunque ordinis sæpius proponendæ, et quas non solum S. Cæsarii legislatoris soror cum decentis virginibus amplexa est, sed etiam aliæ magni nominis sanctimoniales feminæ in diversis locis excoluerunt; præsertim S. Radegundis ex regina facta monacha, quæ hanc S. Cæsarii Regulam in parthenonium Pictaviensæ introduxit. Huic quoque Regulæ subjunxit Holstenius sermonem eruditum sicuti et *Epistolas* S. Cæsarii ad sacras virgines missas, quemadmodum et *Testamentum* ipsius sanctissimi episcopi. Quæ sanc venerandæ antiquitatis monumenta ab omnibus ecclesiasticæ antiquitatis disciplinæ cultoribus summo in pretio esse debent, mentibus utriusque sexus religiosorum diligenter inculcanda.

PROLOGUS S. CÆSARII AD VIRGINES.

Sanctis et plurimum in Christo venerandis sororibus in monasterio quod Deo inspirante et juvante condidimus, constitutis Cæsarius episcopus.

Quia nobis Dominus pro sua misericordia inspirante, et adjuvare dignatus est, ut vobis monasterium conderemus, quomodo in ipso monasterio vivere debeatis secundum statuta antiquorum Patrum, monita vobis spiritualia ac sancta condidimus, quæ Deo adjuvante custodire possitis. Jugiter in monasterii cellula residentes visitationem Filii Dei assidui orationibus implorate, ut postea cum fiducia possitis dicere: *Invenimus quem quæsit anima nostra*

(*Cant. iii*). Et ideo vos sacras virgines et Deo deditas animas rogo, quæ incensis lampadibus cum securâ conscientia Domini præstolatis adventum, ut quia me pro constituendo vobis monasterio laborasse cognoscitis, vestri me itineris socium fieri sanctis orationibus postuletis, ut cura in regno cum sanctis ac sapientibus virginibus feliciter introibitis, me cum stultis non remanere foris vestro suffragio obtineatis: orante pro me sanctimonia vestra, ut inter pretiosissimas Ecclesiæ gemmas micantem favor divinus et præsentibus repleat bonis, et dignum reddat æternis.

CAPITULA:

1. Imprimis observandum est ut de monasterio usque ad mortem suam nulla egrediantur.
2. A maledicto et juramento abstineant.
3. De habitu mutando et obedientia exhibenda.
4. Ut nihil ex his quæ secum exhibuit sibi reservet, nec per se ipsam elemosynas faciat.
5. Ut nulla infans nisi a sexto anno excipiatur.
6. Ut unaquæque non quod ipsa voluerit, sed quod

ei jussum fuerit, operetur.

7. Ut nemo cellulam peculiarem habeat.
8. Ut dum psallitur, nemo loquatur.
9. Nemo filiam cujuscunque de fonte suscipiat.
10. Ut signo tacto nulla tardius veniat.
11. Qualis debet esse ancilla Dei dum castigatur.
12. Qualiter se debeat, quæ aliquod negligenter egerit, humiliare.

13. In vigiliis studendum ut nemo dormiat.
 14. Ut in beneficiis faciendis suam pensam quotidianam accipiat.
 15. Ut nemo sibi aliquid proprium iudicet.
 16. Matri et præpositæ obediendum, ad mensam penitus non loquendum.
 17. Ut omni tempore duobus horis lectioni vacent.
 18. Ut sedentes ad opera, aut meditentur quæ sancta sunt, aut laceant.
 19. Ut quæ nobiles sunt de divitiis, vel parentum nobilitate non extollantur.
 20. Ut dum psallitur, quod sonat in ore, hoc tenetur in corde.
 21. De custodia oculorum.
 22. Ut peccatum alterius non celetur.
 23. Nihil occulte accipiendum.
 24. Qualiter distingui debeant quæ aut furtum fecerint, aut invicem sibi manum miserint.
 25. Ut sollicitudine præpositæ vestimenta flant; a matre dispensentur.
 26. Ut in una cellula vestimenta sanctarum sanctimonialium reponantur.
 27. Ut nemo sibi propriam aliquid operetur.
 28. Qualis vel qualiter cellaria debeant ordinari.
 29. Qualiter balneum debeant uti.
 30. Qualis in cella infirmarum præposita esse debeat, et qualiter cellarium sequestratum ipsæ infirmæ habeant.
- A 31. Qualiter distingui debeat hæc quæ aut conviciis, aut maledictis, aut quibuscumque criminibus læserit sorores suas.
 32. Qualiter agere debeat abbatissa.
 33. Qualiter provisos monasterii intra monasterium debeant introire.
 34. Ut viri aut mulieres sæculares in monasterium non introeant.
 35. Quomodo abbatissa in salutatorium procedere debeat.
 36. Ut convivium in monasterio nulli fiat, nisi de aliis aut locis, aut civitatibus venientibus religiosis feminis.
 37. Qualiter ancilla Dei suos parentes debeat salutare.
 38. Ut abbatissa nunquam nisi infirmitate faciente extra congregationem manducet.
 39. Admonitio vel contestatio qualiter abbatissa, præposita, vel cellaria infirmis debeat obtemperare.
 40. Ut ancillæ Dei nihil a parentibus transmissum sine consilio abbatissæ suscipiant; quod plus fuerit quam opus est, illis quæ indigent ministretur.
 41. Qualiter unctura fiat, vel lectualia qualia habere debeant.
 42. De plumariis et ornatu monasterii.
 43. Contestatio ac recapitulatio, ut nihil de institutione minuat.

REGULA^a S. CÆSARII.

Quia multa in monasteriis puellarum aut monachorum instituta distare videntur, elegimus pauca de pluribus, quibus seniores cum junioribus regulariter vivant, et spiritualiter implere contendant quod specialiter suo sexui aptum esse perspexerint; hæc sanctis animabus vestris prima conveniunt.

I. Si qua, relictis parentibus suis sæculo renuntiare et sanctum ovile voluerit introire, ut spiritualium luporum fauces Deo adjuvante possit evadere, usque ad mortem suam de monasterio non egrediatur, nec de basilica, ubi ostium esse videtur.

II. Juramentum et maledictum, velut venenum diaboli, fugere et vitare contendat.

III. Ei ergo quæ Deo inspirante convertitur non licebit statim habitum religionis assumere, nisi antea in multis experimentis fuerit voluntas illius approbata; sed uni ex senioribus tradita annum integrum in eo quo venit habitu perseveret. De ipso tamen habitu mutando, vel lecto in schola habendo, sit in potestate prioris; et quomodo personam vel compunctionem viderit, ita vel celerius, vel tardius studeat temperare.

IV. Quæ autem viduæ, aut maritis relictis, aut mutatis vestibus ad monasterium veniunt, non accipiantur, nisi antea de omni facultatula sua, qui voluerint, chartas, aut donationes, aut venditiones faciant, ita ut nihil suæ potestati, quod peculiariter aut ordinare, aut possidere vileantur, reservent, propter illud Domini: *Si vis perfectus esse, vende omnia quæ possides (Matth. xix)*; et, *Si quis non reliquerit omnia, et secutus me fuerit, meus non potest esse discipulus (Luc. xiv)*. Hoc idcirco dico, venerabiles filix, quia sanctimoniosos quæ possessionem habue-

rint, perfectionem habere non poterunt. Quam rem etiam et illæ quæ virgines convertuntur implere noluerint, aut non recipiantur, aut certe vestimenta religiosa non permittantur accipere, donec se ab omnibus impedimentis mundi istius liberæ fecerint. Illæ vero quæ adhuc vivis parentibus substantiam suam in potestate habere non possunt, aut adhuc minoris ætatis sunt, chartas tunc facere compellantur quando res parentum in potestate habere potuerint, aut ad legitimam ætatem pervenerint. Ideo hoc sanctis animabus vestris præcipimus, timentes exemplum Ananix et Saphiræ (Act. v), qui cum totum se dixissent apostolis obtulisse, partem obulerunt, partem sibi infideliter reservarunt, quod fieri nec decet, nec licet, nec expedit. Ancillam propriam nulli, nec etiam abbatissæ, liceat in servitio suo habere; sed si opus habuerit, de junioribus in solatium suum accipiat.

V. Et si fieri potest, aut difficile, aut ulla unquam in monasterio infantula parvula, nisi ab annis sex aut septem, quæ jam et litteras discere et obedientiæ possit obtemperare, suscipiatur. Nobilium filix sive ignobilium, ad nutriendum aut docendum, penitus non accipiantur.

VI. Nemo sibi aliquid operis vel artificii pro suo libitu eligat faciendum; sed in arbitrio senioris erit quod utile prospexerit imperandum.

VII. Nulli liceat semotam eligere mansionem, nec habeat cubiculum, vel armoriolum, aut aliquid hujusmodi, quod peculiariter claudi possit; sed omnes divisas lectulis in una maneant cellula. Quæ vero senes sunt et infirmæ, ita illis convenit obtemperari, vel ordinari, ut non singulæ singulas cellas habeant, sed in una recipiantur omnes, ubi et maneant.

^a Hanc item Regulam monialium S. Cæsarii notis illustrat laudatus Cointius, l. c. p. 472 seqq.

VIII. Nunquam altiori voce loquantur, secundum illud Apostoli: *Omnis clamor tollatur a vobis (Ephes. iv)*. Similiter dum psallitur, fabulari omnino vel operari non liceat.

IX. Nulla cujuslibet filiam in baptismum, neque divitis, neque pauperis, præsumat accipere.

X. Quæ signo tacto tardius ad opus Dei^a vel ad opera venerit, incæpationi, ut dignum est, subjacebit. Quod si secundo aut tertio admonita emendare noluerit, a communione vel a convivio separetur.

XI. Quæ pro qualibet culpa admonetur, castigatur, corripitur, arguenti respondere penitus non præsumat; quæ aliquid ex iis quæ jubentur implere noluerit, a communione orationis vel a mensa^b secundum qualitatem culpæ sequestrabitur.

XII. Quæ coquent singuli illis meri^c pro labore addantur. In omni ministerio, corporali tamen, in coquina, vel quidquid quotidianus exigit usus, vicibus sibi, excepta matre vel præposita, succedere debent.

XIII. In vigiliis, ut nemo per otium somno gravetur, ea opera fiat quæ mentem non retrahat a lectionis auditu. Si qua gravatur somno, aliis sedentibus jubeatur stare, ut possit a se somni mareorem repellere, ne in opere Dei aut tepida inveniat, aut negligens.

XIV. In ipsis lanificiis faciendum pensum suum quotidianum cum humilitate accipiant, et cum grandi industria implere contendant.

XV. Nemo sibi aliquid judicet proprium, sive in vestimento, sive in quacunque alia re.

XVI. Nemo cum murmuratione aliquid faciat, ne simili judicio pereat murmuratorum, secundum illud Apostoli: *Omnia facite sine murmurationibus (Phil. ii)*. Matri post Deum omnes obediant, præpositæ deferant. Sedentes ad mensam taceant, et animum lectioni intendant. Cum autem lectio cessaverit, meditatio sancta de corde non cesset. Si vero aliquid opus fuerit, quæ mensæ præest sollicitudinem gerat, et quod est necessarium nutu magis quam voce petat. Nec solæ vobis fauces sumant cibum, sed et aures audiant Dei verbum.

XVII. Omnes litteras discant^d; omni tempore duabus horis, hoc est a mane usque ad horam secundam, lectioni vacent.

XVIII. Reliquo vero diei spatio faciant opera sua, et non se fabulis occupent, propter illud Apostoli: *Cum silentio operantes (I Thes. iii)*; et illud: *In multiloquio non effugies peccatum (Prov. x)*. Et ideo hoc vobis omnino loquendum est, quod ad ædificationem vel utilitatem animæ pertinet. Cum autem necessitas operis exegerit, tunc loquantur. Reliquis vero in unum operantibus, una de sororibus usque ad ter-

tiam legat, de reliquo meditatio verbi Dei et oratio de corde non cesset. Sit vobis anima una et cor unum in Domino, sint vobis omnia communia; sic enim legitis in Actibus apostolorum: *Quia erant illis omnia communia, et distribuebatur unicuique sicut cuique opus erat (Act. iv)*.

XIX. Quæ aliquid habebant in sæculo, quando ingrediuntur monasterium, humiliter illud offerent matri, communibus usibus profuturum. Quæ autem non habuerunt, non ea quærant in monasterio quæ nec foris habere potuerunt. Illæ vero quæ aliquid videbantur habere in sæculo, non fastidiant sorores suas quæ ad illam sanctam societatem ex paupertate venerunt; nec sic de suis divitiis superbiant, quas monasterio obtulerunt, quomodo si eis in sæculo fruerentur. Quid prodest dispergere, et dando pauperibus pauperem fieri, si misera anima diabolica infletur superbia? Omnes ergo unanimiter et concorder vivite, et honorato in vobis invicem Deum, cujus templa esse meruistis. Oratoribus sine intermissione insistite, secundum illud Evangelii: *Orantes in omni tempore, ut digni habeamini (Luc. xxi)*; et Apostolus: *Sine intermissione orate (I Thes. v)*.

XX. Cum vero psalmis et hymnis oratis Deum, id versetur in corde quod præferatur in voce. Quodcunque operis feceritis, quando lectio non legitur, de divinis Scripturis semper aliquid ruminatæ. Ægrotantes vero sic tractandæ sunt, ut citius convalescant; sed cum vires pristinas reparaverint, redeant ad feliciorum abstinentiæ consuetudinem. Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus, quod vestrum decet propositum.

XXI. Nulla in vobis concupiscentia oculorum cujuscunque viri diabolo instigante consurgat; nec dicatis vos amicos habere pudicos, si oculus impudici cordis est nuntius. Nec putare debet quæ in virum non simpliciter convertit aspectum, ab aliis se non videri, cum hæc facit: videtur omnino a quibus se videri non arbitratur. Sed ecce lateat, ut a nemine hominum videatur, quid faciet de illo superno inspectore cui latere omnino non potest? Timeat ergo displicere Deo, cogitet ne male placeat viro. Quando ergo simul statis, si aut provisor monasterii aut aliquis cum eo virorum supervenerint, invicem vestram pudicitiam custodite. Deus enim, qui habitat in vobis, etiam isto vos modo custodiet.

XXII. Si quavis vero liberius quam decet, agere videritis, secretius corripite, ut sororem; si audire neglexerit, matri in notitiam ponite; nec vos judicent esse malevolas, quando hoc sancto animo indicatis: magis enim nocentes estis, et peccati ipsius participes vos facitis, si sororem vestram, quam castigando tione, alteram a mensa. lo., ibid.

^a Meri] Merus est vasculum vini; et in hac significatione sæpius usurpatur in Regula Magistri, cap. 27. Apud Stellartium (qui eandem Regulam in lucem emisit Duaci anno 1626) mendose merito pro meri. lo., ibid.
^b Litteras discant] Id est legere discant. lo. ibid., pag. 477.

^a Ad opus Dei] Opus Dei significat horas canonicas seu divinum officium; idque per excellentiam opus Dei vocatur, ut a cæteris distinguatur operibus quæ simpliciter opera vocantur. CONST., ibid., p. 475.
^b Vel a mensa, secundum qualit. culp.] II. voces, secundum qualitatem culpæ, aperte confirmant particulam vel summi di junctive, docentque distinguendam esse duplicem excommunicationem, unam ab ora-

corrigere potuistis, tacendo peccare permittatis. Si enim vulnus haberet in corpore, et esset a serpente percussa, et vel et hoc accutere, dum timet secari, nonne crudeliter hoc taceretur, misericorditer proderetur? Quanto ergo et magis consilia diaboli, et insidias illius manifestare debetis, ne in deterius vulnus peccati augeatur in corde, ne concupiscentiæ malum diutius nutriatur in pectore? Et hoc facite cum dilectione sororum et odio vitiorum.

XXIII. Quæcunque autem, quod Deus non patiat, in tantum progressa fuerit malum, ut occulte ab aliquo litteras, aut quælibet mandata, aut munuscula accipiat; si hoc ultro confessa fuerit, indulgentiam mereatur, et oretur pro ea; si autem celans proditor, vel convincitur, secundum statuta monasterii gravius emendetur. Simili etiam districtiori subjaceat, si vel ipsa cuicumque litteras, aut munuscula transmittere sacrilego ausu præsumperit; pro affectu tamen parentum, aut cujuscunque notitia, si aliqua transmittere voluerit enlogiam panis, matri suggerat; et si ipsa permiserit, per posticarias^a det, et ipsæ nomine illius transmittant, cui voluerit: ipsa sine præposita aut posticaria per se non præsumat nec dare nec accipere quidquam.

XXIV. Et quamvis non solum cogitari, sed omnino credi nec debeat, quod sanctæ virgines duris se sermonibus vel conviciis mordeant; tamen si forte, ut se habet humana fragilitas, in tantum nefas aliqua de sororibus ausæ fuerint diabolo instigante promerere, ut aut furcum faciant, aut in se invicem manus mittant, justum est ut legitimam disciplinam accipiant, a quibus regulæ instituta violantur. Necessè est enim ut in eis impleatur illud quod de indisciplinatis filiis per Salomonem prædixit Spiritus sanctus: *Qui diligit filium suum assiduatur illi flagellum (Eccli. xxx)*: et iterum: *Tu virga cum cædis, animam ejus de inferno liberabis (Prov. xiiii)*. Disciplinam ipsam in præsentia congregationis accipiant, secundum illud Apostoli: *Peccantes coram omnibus corripe (I Tim. v)*.

XXV. Et quia monasterii mater necesse habet pro animarum salute sollicitudinem gerere, et de substantia monasterii, quod ad victum corporis opus est, jugiter cogitare, salutantibus etiam affectum impendere, et epistolis quorumcunque fidelium respondere; omnis lanificii cura, unde vestimenta sanctis sororibus ministrentur, ad sollicitudinem præpositæ vel lanipendix pertinebit. Per quarum industriam ita fideliter, cum zelo et amore Dei, vestimenta quæcunque sunt necessaria præparentur, ut quotiescunque

sanctis sororibus opus fuerit, cum sancta discretione dispensent.

XXVI. Quæ tamen vestimenta cum tanta industria in monasterio fiant, ut ea nunquam necesse sit abbatissæ extra monasterium comparare. Et non ad vos pertineat quale vobis indumentum pro temporis congruentia proferatur. Si autem hinc inter vos contentiones et murmura oriuntur, si aliqua ex vobis minus forte dignum aliquod acceperint quam prius habuerint; hinc vos probate quantum vobis desit in illo interiore sancto habitu cordis, quæ habitus corporis murmuratis. Si vestra toleratur infirmitas, ut amplius quam victus quotidianus exigit habeatis, in uno tamen loco sub communi custode quod habueritis reponite, et claves de arcillis vel pressoriolis^c vestris registoria^d teneat.

XXVII. Nulla sibi aliquid proprium operetur, nisi cui abbatissa præceperit aut permiserit; sed omnia opera vestra in commune fiant, tam sancto studio et fervente alacritate, quomodo si vobis propria faceretis.

XXVIII. Ad cellarium, et ad posticium, vel lanipendium tales a seniore eligantur, non quæ voluntates aliquarum, sed necessitates omnium cum timore Dei considerent, et ideo quidquid ad manducandum vel bibendum pertinet, nulla de sororibus præsumat circa lectum suum reponere aut habere. Quæcunque autem hoc fecerit, gravissimam districtionem sustineat. Ante omnia coram Deo et angelis ejus obtestor, ut nulla de sororibus vinum occulte aut emat, aut undecunque transmissum accipiat; sed si transmissum fuerit, præsentem abbatissam vel præpositam, posticariæ accipiant et canavarix tradant; et per ipsius dispensationem, secundum institutionem regulæ, illi cui transmissum est, quomodo infirmitati suæ convenit, ita dispenseur. Et quia solet fieri ut cella monasterii non semper bonum vinum habeat, ad sanctæ abbatissæ curam pertinebit ut tale vinum provideat, unde aut infirmæ aut illæ quæ sunt delicatius nutritæ, palpentur.

XXIX. Lavacra etiam, cujus infirmitas exposcit, minime denegentur; sed fiat sine murmuratione de consilio medicinx, ita ut etsi lavare nollet illa quæ infirma est, jubente seniore fiat quod opus fuerit pro salute. Si autem nulla infirmitate compellitur, cupiditati suæ non præbeatur assensus.

XXX. Ægotantium cura sive aliqua imbecillitate laborantium uni satis fideli et compunctæ debet injungi, quæ de cellarario petat quodcunque opus esse perspexerit; et talis eligi debet quæ et monasteriale

^a *Posticarias*] Hoc vocabulo monasterii januæ præpositas indicari putamus, COINT., *ibid.*, p. 478. — Vide infra, § xxviii, ubi *posticium* occurrit. Ad quem locum consule sis Cangium in Glossario Lat. verb. POSTICUM, et POSTICARIA.

^b *Quæ habitus*] Forte, *quæ de habitu*.

^c *De arcillis vel pressoriolis*] Ab arca dicitur arcella et arcilla. Per *arcillas* igitur intellige capsulas, armariola et simili repositoria, ubi cibaria, libri, vestes aliæque hujuscemodi reconduntur. *ib.*, l. c. p.

479. — *Pressoriolum* vero penum significat ubi cibaria servantur, *où on resserre les viandes*. Unde forte etymon: nam *server*, est etiam *premere*. CANGIUS, l. cit., v. PRESSORIOLUM.

^d *Registoria*] Bollandus, die 12 Januarii, p. 752, n. 28, *Regesturaria*; fortasse rectius. Hunc locum illustrat Cangius, l. cit., v. REGISTORIA. Est autem, inquit, officium apud sanctimonialia, cui *regesti* seu thesauri monastici cura commissa est. v

rigorem custodiat, et infirmis cum pietate deserviat. **A** Et si hoc necessitas infirmarum exegerit, et matri monasterii justum visum fuerit, etiam cellariolum et coquinam suam infirmæ communem habeant. Quæ cellario sive canavæ, sive vestibus; vel codicibus, aut posticio, vel lanpendio præponuntur, super Evangelium claves accipiant, et sine murmuratione serviant reliquis. Si quæ vero vestimenta, calceamenta, utensilia negligenter expendenda vel custodienda putarint, tanquam interspersores rerum monasterialium severius corriganntur.

XXXI. Lites nullas habeatis, secundum illud Apostoli: *Servum Dei non oportet litigare (II Tim. ii)*; et illud: *Abstine te a lite, et minues peccata (Eccli. xxviii)*, aut si fuerint, quam celerius finiantur, ne ira crescat in odium, et festuca crescat in trabem, et efficiatur **B** anima homicida; sic enim legitis: *Qui odit fratrem suum homicida est (I Joan. iii)*; Et, *levantes sanctas manus, sine ira et disceptatione (I Tim. ii)*. Quæcunque convicio vel maledicto, vel etiam criminis objectu læserit sororem suam, meminerit culpam satisfactione purgare. Quod vitium si iterare præsumperit, distractione severissima feriat, usquequo per satisfactionem recipi mereatur. Juniores præcipue senioribus deferant. Si qua vero pro quacunque re excommunicata fuerit, remota a congregatione in loco quo abbatissa jusserit, cum una de spiritualibus sororibus resideat, quousque humiliter pœnitendo indulgentiam accipiat. Si autem, ut fieri solet, stimulante diabolo, invicem se læserint, invicem sibi veniam petere et debita relaxare debebunt, propter orationes, quas **C** utique quanto crebriores, tanto puriores habere debent. Quod si illa cui venia petitur indulgere sorori suæ noluerit, a communione removeatur, et timeat illud: *Quod si non dimiserit, non dimittetur ei (Mat. h. vi)*. Quæ autem nunquam vult petere veniam, aut non ex animo petit, aut cui petitur, si non dimittit, sine causa in monasterio esse videtur. Proinde vobis a verbis durioribus parcite; quæ si admissa fuerint, non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta unde facta sunt vulnera. Quando autem vos, quæ præpositæ estis, necessitas disciplinæ pro malis moribus coercendis dicere verba dura compellit, si etiam in ipsis modum vos excessisse fortasse sentitis, non a **D** vobis exigitur ut veniam postuletis; ne apud eas quas oportet esse subjectas, dum nimium servatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. Sed tamen petenda est venia ab omnino Domino, qui novit etiam, quas plus juste corripitis, quanta benevolentia diligitis.

XXXII. Matri quæ omnium vestrum curam gerit, et præpositæ, sine murmuratione obediatis, ne in illis charitas contristet. Ipsæ vero quæ vobis præsumunt, cum eharitate et vera pietate discretionem et regulam studeant custodire. Circa omnes seipsas bonorum operum præbeant exemplum (*Tit. ii*): corripiant inquietas, consolentur pusillanimes, sustineant infirmas, sæpe cogitantes Deo se pro vobis

reddituras esse rationem; unde et vos magis sancte obediendo, non solum vestri, sed etiam ipsarum miseremini: quia inter vos quanto ordine superiores esse videntur, tanto in periculo majori versantur. Pro qua re non solum matri, sed et præpositæ, primiceriæ vel primariæ cum reverentia humiliter obedite.

XXXIII. Ante omnia propter custodiendam famam vestram nullus virorum in secreta parte in monasterio et in oratoriis introeat, exceptis episcopis, provisoro, et presbytero, diacono, subdiacono, et uno vel duobus lectoribus, quos et ætas et vita commendat, qui aliquoties missas facere debeant. Cum vero aut tecta restauranda sunt, aut ostia vel fenestræ sunt componendæ, aut aliquid hujusmodi reparandum, **B** artifices tantum et servi ad operandum aliquid, si necessitas exegerit, cum provisoro introeant; sed nec ipsi sine scientia aut permissu matris. Ipse vero provisor interiorum partem monasterii, nisi pro iis utilitatibus quas superius comprehendimus, nunquam introeat; et aut nunquam, aut difficile, sine abbatissa aut alia honestissima teste: ut secretum suum sancta, sicut decet et expedit, habeant.

XXXIV. Matronæ etiam sæculares, vel puellæ, seu reliquæ mulieres, aut viri * adhuc in habitu laico, similiter introire prohibeantur.

XXXV. Observandum est ne abbatissa ad salutantes in saluatorium sine digno honore suo, hoc est, sine duabus aut tribus sororibus procedat. Episcopi, abbates, vel reliqui religiosi, quos magna vita commendat, si petierint, debent ad orationem in oratorium introire. Observandum est etiam ut janua monasterii opportunis horis salutantibus pateat.

XXXVI. Convivium etiam his personis, hoc est episcopis, abbatibus, monachis, clericis, sæcularibus viris, mulieribus in habitu sæculari, nec abbatissæ parentibus, nec al' qua sanctimonialis unquam, nec in monasterio, vel extra monasterium præparetis: sed nec episcopo hujus civitatis, nec provisoro quidem ipsius monasterii convivium fiat. De civitate vero nec religiosæ feminæ, nisi forte sint magnæ conversationis, et quæ monasterium satis honorent; et hoc rarissime fiat. Si qua tamen de alia civitate ad requirendam filiam suam, aut ad visitandum monasterium venerit, si religiosa est, et abbatissæ visum fuerit, debet ad convivium vocari, reliquæ penitus nunquam, quia sanctæ virgines et Deo devotæ magis Christo vacantes pro universo populo debent orare, quam corporalia convivia præparare.

XXXVII. Si quis vero germanam suam, vel filiam, aut quamlibet parentem aut sibi cognitam voluerit, presente formaria, vel qualibet seniore, ei colloqui non negetur.

XXXVIII. Abbatissa, nisi inæqualitate aliqua aut infirmitate, vel occupatione compellente, extra congregationem penitus non recedat.

XXXIX. Illud ante omnia te, sancta mater, et te venerabilis quæcunque fueris præposita, etiam cui-

* Aut viri] Hæ voces importune videntur. Et revera desunt apud Ballandum, l. c., p. 755, num. 37.

eunque cura committenda est infirmarum; primiceria A etiam vel formaria, admonere et contestor, ut vigilantissime consideretis, ut si sunt aliqua de sororibus quæ pro eo quod aut delicatius nutritæ sunt, aut defectionem forsitan stomachi frequentius patiuntur; et si quæ reliquæ abstinere non possunt, aut certe cum grandi labore jejulant, si illæ propter verecundiam petere non præsumunt, vos eis jubetis a cellariis dari, et ipsis ut accipiant ordinetis. Et certissime confidant, quidquid dispensante aut jubente seniore qualibet hora percipient, in illa repausatione Christum accipient. Cellaria vero, et illa quæ infirmis servitura est, super omnem sollicitudinem cura illis et diligentia infirmarum coram Deo et angelis ejus denuntietur. Hoc etiam moneo, ut propter nimiam inquietudinem ad januam monasterii quotidianæ vel assiduæ elemosynæ non fiant; sed quod Deus dedit ut possit usibus monasterii remanere, abbatissa per provisorem ordinet pauperibus dispensari.

XL. Ante omnia observandum est, ut si suæ filia aliquis vel aliqua necessitudine ad se pertinenti, vestimenta vel aliquid aliud dederit sive transmisit, non occulte accipiantur: pro qua re omnes quæ ad posticium observaverint, contestor coram Deo et angelis ejus, ut nihil de monasterio permittant dari, vel a foris in monasterio acquiescant excipi, contra conscientiam vel consilium abbatissæ. Tamen si abbatissa, ut assolet, cum saluatoribus occupata fuerit, posticariæ præpositæ ostendant quodcumque exhibitum fuerit. Quam rem si implere neglexerint, et illæ posticariæ, quæ permittunt, et illæ quæ excipiunt, non solum distractionem monasterii gravissimam sustinebunt; sed propter transgressionem sanctæ regulæ causam se mecum ante Deum noverint esse dicturas. Ipsum vero quod transmissum fuerit, si illi opus ad usus suos fuerit, ipsa habeat; si vero illa nihil indiget, in commune redactum cui est necessarium præbeat; propter illud Domini mandatum: *Qui habet duas tunicas det non habenti* (Luc. III). Indumenta vero ipsa cum nova accipiunt, si vetera necessaria non habuerint, abbatissæ refundant, pauperibus, aut incipientibus, vel junioribus dispensanda. Omnia vero indumenta simplici tantum et honesto colore habeant, nunquam nigra, non lucida, sed tantum laia vel lactina^a; in monasterio per industriam

præpositæ, vel sollicitudinem lanipendia fiant, et a matre monasterii, quomodo cuique rationabiliter necesse fuerit, dispensentur.

XLI. Tinctura in monasterio nulla alia fiat, nisi, ut supra dictum est, laia et lactina: quia aliud humilitati virginum non oportet. Lectualia vero ipsa simplicia sint, nam satis indecorum est, si in lecto religioso stragula sæcularia, aut tapetia picta resplendant. Argentum in usu vestro non habeatis, absque ministerio oratorii.

XLII. Plumaria et acupictura, et omne polymitum, vel stragula, sive ornaturæ, nunquam in monasterio fiant. Ipsa etiam ornamenta in monasterio simplicia esse debent, nunquam plumata, nunquam holoserica; et nihil aliud in ipsis, nisi cruces aut nigrae, aut lactinae tantum opere sarsurio^b de pannis aut linteis apponantur. Nam nec vela cerata appendi, nec tabulae pictæ affigi, nec in parietibus vel cameris ulla pictura fieri debet: quia in monasterio quod non humanis, sed spiritualibus tantum oculis placet, esse debet. Si vero aliqua ornamenta, vel a vobis, vel ab alio de fidelibus monasterii collata fuerint, aut in usibus monasterii profutura vendantur, aut sanctæ Mariæ basilicæ, si necesse fuerit, deputentur. Acupictura nunquam nisi in mappulis et facitergiis^c, in quibus abbatissa jussit, fiant. Nulla ex vobis extra jussionem abbatissæ præsumat clericorum, sive laicorum, vel parentum, nec cujusque virorum sive mulierum extraneorum vestimenta, aut ad lavandum, aut ad consuendum, aut ad reponendum, aut ad tingendum accipere sine jussione abbatissæ, ne per istam incautam et honestati inimicam familiaritatem fama monasterii lædi possit. Quæcumque autem hoc observare noluerit, tanquam si crimen admiserit, ita distractione monasterii feriatur.

XLIII. Te vero sanctam et venerabilem monasterii matrem, et te præpositam sanctæ congregationis, coram Deo et angelis ejus admonere et contestor, ut nullius unquam vel minæ, vel oblocutiones, vel blaspheemia molliant animum vestrum, ut aliquid de sanctæ ac spiritualis regulæ institutione minuat. Credo tamen de Dei misericordia, quod non pro aliqua negligentia reatum incurere, sed pro sanctæ et Deo placita obedientia ad æternam beatitudinem possitis feliciter pervenire.

RECAPITULATIO.

Cum Deo propitio in exordio institutionis monasterii vobis regulam fecerimus, multis tamen postea

D vicibus ibi aliquid addidimus vel minuímus: pertractantes enim et probantes quid implere possitis, hoc

^a *Lata vel lactina*] Laitum seu lactinum, Boliando *lactenum*, quod lactei coloris est, opponitur lucido: lac enim est album; album autem pallori, lucidum seu candidum splendori conjunctum est. COINT., l. c., pag. 482.

^b *Opere sarsurio*] Opus sarsurium ita nuncupatur a sarsura, et vox sarsura, quæ usurpatur a Varrone de Re rust. lib. III, cap. 9, descendit a *sarcia*: veteres enim *sartum* et *sarsum* dicebant. Lege Turnebum in Adversariis, lib. XXIV, cap. 22. Opus igitur sarsu-

rium est opus simplex, nihil habens præter manum sartoris. Id., ibid., pag. 483.

^c *In mappulis et facitergiis*] Mappula, parvula mappa qua nasum tergimus. GANCIUS, in Glossar. v. MAPPULA. — A mappulis distinguuntur *facitergia* quibus nomen est a facie tergendâ. *Facitergium* enim et *manutergium*, vel a tergendâ faciem vel manus vocatum, ait auctor Glossarum Arabicolatinarum. COINT., l. cit., pag. 483.

nunc definitivimus, quod et rationi, et possibilitati, et A sanctitati conveniebat. Quantum enim diligentè experimento capere potuimus, ita Deo inspirante temperata est regula ipsa, ut eam cum Dei adjutorio ad integrum custodire possitis, et ideo coram Deo et angelis ejus contestamur, ut nihil ibi ultra mutetur aut minuatur. Pro qua re quascunque schedas prius fecerimus, vacuas esse volumus: hanc vero, in qua manu mea Recapitulationem scripsi, sine ulla diminutione rogo et moneo, ut Deo adjutore fideliter ac feliciter impleatis; incessanter Dei adjutorium implorantes, ne vos venenoso consilio suo antiquus hostis impediatur, qui de ipso oculi fastigio sibi consentientes ad inferni profunda consuevit abstrahere. Unde, sanctæ et venerabilis filiæ, moneo, ut omni virtute et vigilantissima sollicitudine suggestiones illius repellere studeatis: et sic cum Dei adjutorio *currere ut apprehendere valeatis (I Cor., ix)*: quia non qui coperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (*Matth. xxiv*). Et licet credam quod ea quæ superius scripta sunt sancta pietas vestra et semper memoriter teneat, et Christo auxiliante non solum fideliter, sed etiam feliciter implere contendat, tamen ut ea quæ constituimus sancto cordi vestro tenacius valeant inhaerere, istam parvulam Recapitulationem, quam manu mea scripsi, fieri volumus: quam rogo, ut Deo inspirante et libenter accipere, et jugiter studeatis cum Dei adjutorio custodire.

I. Hoc enim est quod specialiter abaque ulla diminutione a vobis volumus observari; et nulla ex vobis usque ad mortem suam de monasterio egredi, vel de ipsa basilica, in qua januam habetis, aut permittatur, aut per seipsam præsumat exire.

II. Ut nulla cellam peculiarem habeat; ut familiaritatem, aut quamlibet societatem nec cum religiosis, nec cum laicis, seu viris, seu mulieribus, secretam habeat.

III. Nec sola cum solo loqui vel momento temporis permittatur: nec vestimenta eorum ad lavandum, vel tingendum, aut ad custodiendum, vel consuendum accipiat, et sicut in ipsa regula constituimus, nec quidquam ab intus occulte foris transmittere, aut a foris intus excipere audeat.

IV. Nulla aliquid proprium nec foris possideat, nec intus habeat, nec ad ordinationem suam aliquid reservet; sed, sicut superius diximus, chartis cui voluerit factis, ab omni impedimento sit libera; propter illud quod Dominus ait: *Si quis non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus (Luc. xiv)*. Et illud: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum sibi (Matth. xvi)*. Qui semetipsum sibi Jesus est abnegare, qua fronte præsumit sibi aliquid de impedimentis mundi istius reservare? et non magis quod scriptum est contremiscit, quia *impedimenta mundi fecerunt nos miseros*. Et illud Apostoli diligenter attendite: *Volo, inquit, vos sine sollicitudine esse (I Cor. vii)*. Et hæc fideliter observans secunda conscientia dicat: *Mundus crucifixus est mihi,*

et ego mundo (Gal. vi). Et illud: *Omnia arbitratum sum ut stercus, ut Christum lucrifaciam (Phil. iii)*.

V. Convivium nec episcopo istius civitatis, nec alterius, nec ulli virorum, sicut in hac regula statuimus, præparetur.

VI. Epistolæ nullius hominum, etiam nec parentum, occulte accipiantur, aut sine permissu abbatissæ ulli qualescunque litteræ transmittantur.

VII. Moneo specialius ut, sicut jam diximus, vestimenta lucida, vel nigra, vel cum purpura, vel bebrina nunquam in usu habeant, nisi tantum laia et lactina. Capita nunquam altiori ligent, quam in hunc locum mensuram de encausto fecimus. Omnia opera in commune faciant.

VIII. Quæcumque ad conversionem venerit, in salutatorio ei frequentius regula relegatur; et si prompta et libera voluntate professa fuerit se, omnia regula instituta completuram, tandiu ibi sit quandiu abbatissæ justum ac rationabile visum fuerit; si vero regulam dixerit se non posse complere, penitus non excipiat.

IX. Janua monasterii nunquam extra basilicam cum vestra voluntate aut eam vestro permissu fiat; et vespertinis et nocturnis ac meridianis horis nunquam pateat, ita tamen ut ipsis horis quando refligitur, claves apud se abbatissa habeat.

X. Ipsam tamen abbatissam sanctæ congregationis, cui nihil possidere licet, aut aliquid peculiare habere permittitur, Deo medio contestor, ut in quantum possibilitas fuerit, quæ necessaria sunt suis sororibus provideat.

XI. Plumariæ, et ornaturæ, et vestimenta purpurea, et omne polynitum nunquam in monasterio fiat, propter illud Apostoli: *Nemo militans Deo implicatur se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se probavit (I Tim. ii)*.

XII. Quoties sancta abbatissa ad Deum migraverit, nulla ex vobis carnali affectu, aut pro natalibus, aut pro parentela aliquam minus efficacem fieri velit; sed omnes, Christo inspirante, unanimiter sanctam spiritalem eligite, quæ et regulam monasterii possit efficaciter custodire, et supervenientibus responsum cum ædificatione et compunctione, et cum sancto affectu sapienter valeat reddere; ut omnes homines, qui vos cura grandi fide et reverentia pro sui ædificatione expetunt, Deum uberius benedicant, et de vestra electione, et de illius quam eligitis conversatione spiritualiter gratulentur.

XIII. Et licet, sanctæ filiæ et unica mihi in Christo charitate venerabiles, de sanctæ pietatis vestræ obedientia sim securus, tamen pro paterna sollicitudine, quia vos angelis desidero esse consimiles, iterum atque iterum rogo, et per omnipotentem Deum vos contestor, ut nihil de sanctæ regulæ institutione minui permittatis, sed totis viribus eam custodiri auxiliante Domino laboretis: scientes quia *unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem (I Cor. iii)*. Et hoc ante omnia rogo, ut admonitionem nostram non transitorie accipiat sancti-

tas vestra : quia non ex nostra præsumptione loquimur, sed secundum quod in Scripturis canonicis legitur, et antiquorum Patrum libris abundantissime continetur, vos cum grandi affectu et cum vera charitate salubriter admonemus; et quia legitis quod *qui unum mandatum minimum neglexerit, minimus vocetur in regno cælorum (Matth. v)*, nolite humilitatis nostræ verba quasi minima despiciere, propter illud quod scriptum est : *Qui vos spernit, me spernit (Luc. x)*. Et illud : *Qui spernit modica, paulatim defluit (Eccli. xix)*. Quomodo enim in quocumque carnali certamine tantum unusquisque abjectior erit, quantum minor et infirmior persona superaverit; ita et in spiritali certamine in eum qui negligens fuerit in minimis, implebitur illud quod scriptum est : *Qui universam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est onitium reus (Jac. ii)*. Ille enim ego cum grandi non solum timore, sed etiam tremore cogitans, dum pavescit animus meus, ne vobis vel aliqua peccata minuta subrepaunt, non solum admoneo, sed supplico pariter et contestor, et cum grandi charitatis affectu adjuro, sic in illam æternam beatitudinem ad consortium angelorum, omniumque sanctorum sine confusione venire simul, et cum sancta Maria vel cum omnibus reliquis virginibus coronas gloriæ accipere, et cœlestem agnum sequi vos feliciter videre promerear, ut toto corde et toto animo mandata superius comprehensa studeatis implere, per quæ ad æterna præmia possitis feliciter pervenire.

XIV. Illud etiam, quod non credo, nec Deus pro sua misericordia fieri patietur, si quocumque tempore quælibet abbatisa de hujus regulæ institutione aliquid immutare aut relaxare tentaverit; vel pro parentela, seu pro qualibet conditione subjectionem vel familiaritatem pontificis hujus civitatis habere voluerit, Deo vobis inspirante, ex nostro permissu in hac parte cum reverentia et gravitate resistite, et hoc fieri nulli ratione permittatis; sed secundum sacram sanctissimi papæ urbis Romæ vos auxiliante Domino vivere in omnibus studete. Præcipue tamen de infrascripta Recapitulatione, quam manu mea scripsi atque subscripsi, contestor, ut nihil penitus minuatur. Quæcumque enim abbatisa, aut quælibet præposita aliquid contra sanctæ regulæ institutionem facere tentaverint, noverint se necum ante tribunal Christi causam esse dicturas. Et si forte, quod Deus non patietur, fuerit aliqua de filiabus nostris tam per inax animo, quæ hujus regulæ recapitulationem, salubriter et secundum institutionem sanctorum Patrum scriptam, implere contempnat, a sanctæ congregationis vestræ conventu eam accensæ zelo sancti Spiritus removete; et tandiu in cella salutatorii sit remota, quandiu dignam pœnitentiam agens humiliter veniam petat; et donec ad regulæ instituta se corrigat, intus non regrediat. Hæc ideo dicimus, quia timendum est ne dum unius negligentia palpatur, et secundum regulam non corrigitur, aliæ, quæ proficere poterant, vitientur. Sed credimus de Dei misericordia, quod dum et vos sanctæ spiritualiter agitis, et eas quæ negligentes

sunt cum vera claritate corrigitis, feliciter ac pariter ad æterna præmia veniatis, præstante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

XV. Jejunium a Pentecoste usque ad calendis Septembris, quonodo virtutem vel possibilitatem viderit mater monasterii, sic studeat temperare; a calendis Septembris usque ad calendis Novembris secunda, quarta, et sexta feria jejunandum est. A calendis vero Novembris usque ad Natalem Domini, exceptis festivitibus vel sabbato, omnibus diebus jejunari oportet. Ante Epiphaniam jejunandum septem diebus. Ab Epiphania vero usque ad hebdomadam Quadragesimæ secunda, quarta, et sexta jejunandum est. Natale Domini et Epiphania ab hora tertia noctis usque ad lucem vigilandum est.

XVI. Ordinem etiam convivii huic regulæ inserendum esse credidimus. Cibaria omnibus diebus in jejunio tria, in prandio bina tantummodo præparentur. In festivitibus majoribus ad prandium et ad cœnam fercula addantur; et recedentibus de ea dulcamina addenda sunt. Quotidianis vero diebus ad prandium in æstate binos caldellos, in hieme ad prandium binos caldellos; ad refectonem ternos caldellos accipient, ad cœnam vero bini caldelli sufficiunt. Juniores vero ad prandium, ad cœnam, ad refectonem binos accipiant.

XVII. Pulli vero infirmis tantummodo præbeantur: nam in congregatione nunquam ministrentur. Carnes vero a nulla unquam penitus in cibo sumantur. Si forte aliqua in desperata infirmitate fuerit, jubente providente abbatisa accipiat.

XVIII. Vos tandem, piissimæ sorores, coram Domino Deo obtestor et deprecor, ut humilitati meæ, vel sanctarum matrum vestrarum, id est, institutoribus regulæ et monasterii conditoribus hanc in perpetuum gratiam referatis, ut pro nobis diebus ac noctibus intercessio vestræ charitatis invigilet, publica oratione vel in diurnis solemnitatibus vel in nocturnis excubiis deprecatio vestræ sanctitatis obtineat, ut ascendens ad conspectum Domini deprecatio vestra, dignum vel me Ecclesiæ suæ pontificem, vel illas servitio sanctarum virginum constituat et concedat esse præpositas: et cum ante tribunal illius cœperimus creditorum talentorum reddere rationem, si quæ sunt culpæ vel negligentia, sive mea erga curam Ecclesiæ, sive matrum vestrarum erga sibi creditas, intercessu vestro Dominus nobis remittere, et culparum vulnera remissionis medicina sanare dignetur. Quia nec emendantur culpæ nisi sanctorum orationibus ille remiserit; nec remittunt, nisi fuerint emendatæ.

XIX. Et quia propter custodiam monasterii aliqua ostia sive in veteri baptisterio, sive in schola, vel tetrino, aut in turre juxta pomarium clausi atque damnati, nullus illa unquam sub qualibet utilitatis specie aperire præsumat: sed licet sanctæ congregationi resistere, et quod famæ vel quieti suæ incongruum esse cognoscit, fieri non permittat.

(*Postrema hæc duo capitula non sunt S. Cæsarii, sed postea ab alio ad Recapitulatorem adjecta videntur ex Regula S. Benedicti.*)

XX. Cellaria monasterii eligatur de congregatione, sapiens, maturis moribus, sobria, non multum audax, non elata, non turbulenta, non injuriosa, non prodiga, sed timens Deum, et omni congregationi sit sicut mater, curam gerat de omnibus. Sine jussione abbatissæ nihil faciat; quæ ei jubentur custodiat; sorores non contristet. Si qua forte soror ab ea aliqua irrationabilia postulat, non spernendo eam contristet, sed rationabiliter cum humilitate male potenti denegat. Animam suam custodiat, memor semper illius apostolici, quod *qui bene ministraverit, gradum bonum sibi acquireret* (1 Tim. iii). Infirmorum, infantium, hospitem, pauperum cum omni sollicitudine curam gerat, sciens sine dubio quia pro his omnibus in die iudicii rationem redditura est. Omnia vasa monasterii cunctamque substantiam, ac si altaræ vasa sacra, conspiciat; nihil ducat negligendum, neque avaritiæ studeat, neque prodiga sit exstirpatrix substantiæ monasterii, sed omnia mesurate faciat, et secundum jussuionem abbatissæ; humilitatem ante omnia habeat; et cum substantia non est quæ tribuatur, sermo responsionis porrigatur bonus, ut scriptum est: *Sermo bonus super datum optimum* (Eccl. vii). Omnia quæ ei injunxerit abbatissa ipsa habeat sub cura sua; a quibus eam prohibuerit, non præsumat. Sororibus constitutam annonam sine aliquo verbo vel mora offerat, ut non scandalizentur, memor divini eloquii, quid mereatur qui scandalizaverit unum de pusillis (Math. xviii). Si congregatio major fuerit, solatio ei dentur, quibus adjuta sit, et ipsa æquo animo impleat officium sibi commissum. Floris competentibus dentur quæ danda sunt, et petantur quæ petenda sunt, ut nemo perturbetur et contristetur in domo Dei.

XXI. Ad portam monasterii ponatur soror senex, sapiens, quæ sciat responsum accipere et reddere, cujus maturitas non sinat eam vagari. Quæ portanaria cellam debet habere juxta portam, ut venientes semper præsentem inveniant, a qua responsum accipiant, et mox ut aliquis pulsaverit, aut pauper clamaverit, *Deo gratias* respondeat, et benedicat cum omni mansuetudine timoris, reddens responsum festinanter cum festinatione et fervore charitatis. Quæ portanaria, si indiget solatio, juniorem sororem accipiat. Amen.

SERMO S. CÆSARII

AD SANCTIMONIALES.

Gaudete et exsultate in Domino, venerabiles filiæ, et gratias illi jugiter uberes agite, qui vos de tenebrosa sæculi hujus conversatione ad portum quietis et religionis attrahere et provocare dignatus est. Cogitate jugiter unde existis, et ubi pervenire meruistis. Reliquistis fideliter mundi tenebras, et lucem Christi feliciter videre cœpistis. Contempsistis libidinis incendium, et ad castitatis refrigerium pervenistis. I respicistis gulam, et abstinentiam elegistis. Respicistis

avaritiam atque luxuriam, et castitatem vel misericordiam tenuistis. Et quamvis vobis usque ad exitum vitæ non desit pugna, tamen Deo donante securi sumus de vestra victoria. Sed rogo vos, venerabiles filiæ, ut quanto estis securæ de præteritis, tanto sitis sollicitæ de futuris. Omnia enim crimina vel peccata cito ad nos revertuntur, si non quotidie bonis operibus expugnentur. Audite apostolum Petrum dicentem: *Sobriæ estote, et vigilate, quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, aliquid devorare quaerens circum!* (1 Petr. v). Quamdiu in hoc corpore vivimus, die nocteque Christo adjutore vel duce, contra diabolum repugnemus. Sunt enim aliqua, quod pejus est, negligentes et tepidæ, quæ de solo Christianitatis vocabulo gloriantur, et putant quod illis sufficiat vestem mutasse, et religionis tantum habitum suscepisse: nescientes illud propheticum: *Fili, accedens ad servitum Dei sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem* (Eccl. ii); nec sententiam Psalmistæ considerantes: *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras* (Psal. xvi); et illud quod Apostolus dixit: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum* (Act. xiv). Vestes enim sæculares deponere, et religiosas assumere unius horæ momento possumus; mores vero bonos jugiter retinere, vel contra malas dulcesque voluptates sæculi hujus quando vivimus, Christo adjutore laborare debemus, quia non qui cœperit, sed *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit* (Math. xxiv). Inprimis ergo omnis anima quæ religionem servare desiderat, gulæ concupiscentiam vincere, et ebrietatem vitare tota fidei virtute contendat; et ita temperamentum [*Leg. temperatum*] convivium mensamque mediocrem habere studeat, ut caro illius nec nimietate abstinentiæ debilitetur, nec per deliciarum abundantiam ad luxuriam provocetur. Deinde abjecta superbia, cui Deus resistit, profundæ humilitatis jaciatur fundamentum; invidiam velut vipereum venenum detestetur, ac fugiat; linguam refrenet, detractionem quasi venenum respuat; verba otiosa, nec ipsa proferat, nec ab aliis prolata auribus suis libenter admittat. Vestimentorum habitum, nec nimis abjectum, nec notabiliter compositum, aut periculose elegantem habere consuescat; lectionem aut ipsa frequentius legat, aut legentis verba tota pectore aviditate suscipiat. De divinis Scripturarum fontibus jugiter aquam salutis hauriat: illam utique de qua Dominus dicit: *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ* (Joan. vii). De paradisi etiam floribus, hoc est sanctarum Scripturarum sensibus, anima sancta se jugiter ornare contendat, ex ipsis pretiosas margaritas auribus suis indesinenter appendat, ex ipsis annulos et dextralia, dum exercet opera bona, sibi componat. Ibi vulnerum medicamenta, ibi castitatis aromata, ibi compunctionis holocausta requirat. Quæ vero religionem immaculato corde et puro corpore conservare desiderat, aut nunquam in publicum, aut